

پژوهش‌های بین‌رشته‌ای در اوقات فراغت

دوره ۱، شماره ۳، پاییز ۱۴۰۳

تحلیل وضعیت تعادل رقابتی لیگ برتر بسکتبال ایران

مهدی رسولی^{۱*}، محمد پورکیانی^۲، رقیه ضرابی^۳

۱- گروه بازاریابی و تجاری سازی ورزشی، پژوهشگاه تربیت بدنی و علوم ورزشی، تهران

۲- گروه مدیریت ورزشی و رسانه، دانشگاه شهید بهشتی (m.pourkiani46@gmail.com)

۳- فارغ التحصیل کارشناسی ارشد موسسه طلوع مهر قم

چکیده

هدف پژوهش حاضر، تحلیل وضعیت تعادل رقابتی لیگ برتر بسکتبال ایران در طی ده سال (۱۳۹۱-۱۴۰۱) بود. این پژوهش به لحاظ هدف و روش پژوهش، توصیفی به شمار می‌رود. داده‌های مورد نیاز پژوهش از بخش سوپر لیگ بسکتبال ایران در سایت رسمی فدراسیون بسکتبال براساس روش نمونه‌گیری کل شمار جمع‌آوری شد. ابزار جمع‌آوری داده‌ها نیز چک لیست و جداولی بود که نتایج داخل آن قرار گرفت. داده‌ها شامل نام تیم‌های شرکت‌کننده در هر فصل و نیز امتیاز و رتبه کسب شده توسط هر یک از تیم‌ها برای ده سال (از سال ۱۳۹۱-۱۴۰۱) بود. ابزار گردآوری داده‌ها شامل شاخص‌های (C5ICB) و تعادل رقابتی (C5)، (HHI) و سهم همه بردارها یا امتیازات در یک فصل (HHICB) بود. نتایج بدست آمده حاکی از آن بود که لیگ در سال ۱۳۹۹-۱۴۰۰ در جایگاه نامتعادل‌ترین لیگ از نقطه‌نظر وضعیت تعادل رقابتی قرار دارد و در سال ۱۳۹۴-۱۳۹۵ به بهترین و مطلوب‌ترین وضعیت می‌باشد. با توجه به نتایج این پژوهش، سیاست‌هایی در جهت افزایش تعادل رقابتی لیگ برتر بسکتبال ایران پیشنهاد می‌شود تا هم جذابیت مسابقات برای هواداران افزایش یابد و هم باشگاه‌های ضعیف‌تر بتوانند با رقابت‌های لیگ هم‌سو شوند. در این راستا، اقداماتی مانند تخصیص منابع مالی به باشگاه‌های کمتر برخوردار، ایجاد سیستم نقل و انتقالات عادلانه و سرمایه‌گذاری در برنامه‌های شناسایی و پرورش استعدادهای جوانان پیشنهاد می‌گردد. همچنین، تقویت بازاریابی و جذب هواداران می‌تواند به محبوبیت و سودآوری بیشتر لیگ کمک نماید. علاوه بر این، ارزیابی‌های مستمر در زمینه تعادل رقابتی و بهبود برنامه‌ها برای توازن قدرت بین تیم‌ها باید به‌طور پیوسته مورد توجه قرار گیرد. به‌طورکلی، تعادل رقابتی نه تنها بر کیفیت لیگ برتر بسکتبال ایران تأثیر مثبتی خواهد داشت، بلکه نقش کلیدی در جذب مخاطبان، افزایش سطح رقابت‌ها و ارتقاء جایگاه ورزش بسکتبال در کشور ایفا می‌کند. توجه به این عوامل و همکاری بین باشگاه‌ها و فدراسیون می‌تواند به توسعه پایدار و شکوفایی این رشته ورزشی منجر شود.

اطلاعات مقاله

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۷/۲۸

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۸/۲۲

شماره صفحات: ۲۱-۲۸

واژگان کلیدی:

توازن قدرت، لیگ برتر، بسکتبال ایران، اقتصاد ورزش، بازاریابی ورزشی

استناد به مقاله:

رسولی، مهدی؛ پورکیانی، محمد و ضرابی، رقیه. (۱۴۰۳). تحلیل وضعیت تعادل رقابتی لیگ برتر بسکتبال ایران. /اندیشه‌های نوین در ورزش تربیتی، ۱(۳)، ۲۸-۲۱.

از دستگاه خود برای اسکن و خواندن مقاله به صورت آنلاین استفاده کنید.

DOI: <https://doi.org/10.22034/ntes.2025.483910.1019>

URL: https://ntes.imamreza.ac.ir/article_214293.html

مقدمه

امروزه ورزش از جایگاه برجسته‌ای در زندگی اجتماعی افراد برخوردار است. در واقع، یک فرد در عین حال که قادر است در یک رشته ورزشی فعالیت کند، می‌تواند ایفاکننده نقش تماشایی و یا هوادار نیز باشد. بنابراین، در جوامع امروزی، ورزش نه تنها به عنوان بخشی از فرهنگ زندگی مردم تلقی می‌گردد، بلکه یک رویداد اقتصادی بالقوه مهم نیز محسوب می‌شود (راسچر^۱ و همکاران، ۲۰۲۱). در این میان، بسکتبال یکی از ورزش‌های مهم، زیبا و پرتعداد در سطح جهان است که در سال ۱۸۹۱ توسط جیمز نایسمیت، در اسپرینگفیلد ایالت ماساچوست، اختراع گردید. این ورزش پرتعداد، حدود ۱۳۰ سال سابقه دارد و یکی از محبوب‌ترین ورزش‌های جهان محسوب می‌گردد؛ به گونه‌ای که طبق برآورد فدراسیون جهانی بسکتبال، تنها در سال ۲۰۱۸، حداقل ۴۵۰ میلیون نفر در سراسر جهان در این ورزش فعالیت داشته‌اند (لی و ژا^۲، ۲۰۲۱). بسکتبال در ایران نیز از سال‌های ۱۳۱۰ به بعد، به طور غیررسمی فعالیتش را در بعضی مدارس آغاز کرد و در سال ۱۳۱۴، به طور رسمی توسط فریدون شریف‌زاده معرفی شد و خیلی سریع در کلیه استان‌های کشور از طریق مدارس اشاعه پیدا کرد. این ورزش در طول سال‌های گذشته، رشد قابل توجهی داشته است و توانسته است در رده اول آسیا حضور مؤثر داشته باشد و در سال‌های اخیر نیز، جزء ورزش‌های المپیک ایران محسوب گردد (جهانی^۳ و همکاران، ۲۰۲۳). بازی‌های انجمن ملی بسکتبال (NBA) به عنوان بالاترین و پردرآمدترین سطح بازی‌های بسکتبال در جهان شناخته می‌شوند، به گونه‌ای که در فصل ۲۰۲۰-۲۰۱۹، کل درآمد ۳۰ تیم NBA، چیزی در حدود ۷،۹۲ میلیارد دلار بوده است (لی و ژا، ۲۰۲۱). درآمدهای بالای بسکتبال به عنوان یک ورزش حرفه‌ای، آن را در زمره سودآورترین‌های صنعت ورزش قرار داده است.

نخستین بار، مولین (۱۹۸۳) از ورزش به عنوان یک صنعت یاد کرد. وی معتقد بود هرگونه فعالیت ورزشی حرفه‌ای و یا آماتور که افزایش ارزش افزوده کالا و خدمات ورزشی را فراهم کند، صنعت ورزش نامیده می‌شود (محمدزاده و عزیز، ۲۰۱۶). صنعت ورزش با تولید میلیاردها دلار از طریق بلیط‌فروشی، حمایت مالی و حق پخش تلویزیونی، به یک پدیده اقتصادی مهم در جهان تبدیل گشته است. اثرات اقتصادی این صنعت در دو بخش مستقیم و غیرمستقیم قابل بررسی است (عسگرآبادی و همکاران، ۲۰۲۲). تولید کالاها و خدمات ورزشی، صادرات و واردات، تبلیغات، ایجاد اماکن و تسهیلات، مشارکت در بورس، پوشش رسانه‌ای، جذب گردشگر، اشتغال و حامیان مالی، از جمله اثرات مستقیم اقتصادی ورزش محسوب می‌گردد. اثرات اقتصادی غیرمستقیم ورزش نیز در برگیرنده افزایش سطح سلامت جامعه، کاهش هزینه‌های درمان، کاهش بزهکاری‌ها، کاهش غیبت کارکنان و افزایش عملکرد و بهره‌وری آن‌ها است که به تبع آن، رشد و توسعه اقتصادی حاصل می‌گردد (عسگرآبادی و همکاران، ۲۰۲۲). در این میان، مهم‌ترین بخش یک رویداد ورزشی میزان توجه هواداران به آن است. به عبارت دیگر، حضور بیشتر هواداران موجب شکل‌گیری منابع درآمدی

1. Rascher, D. A.
2. Lee, J. & Zha, Y.
3. Jahyooni, F.

به صورت مستقیم و غیرمستقیم، برای باشگاه‌ها می‌گردد. با توجه به این‌که در بسیاری از کشورها بحث درآمدزایی باشگاه‌ها و خودگردان کردن آن‌ها مطرح است، موضوع جذب هواداران، عامل مهمی در جهت فراهم آوردن درآمد برای تیم‌های ورزشی به حساب می‌آید. از این رو، شناسایی عواملی که بیشترین تأثیر را بر حضور هواداران می‌گذارند، به بازاریابان ورزشی این امکان را می‌دهد تا از راهبردهای بازاریابی مؤثری برای هدف قرار دادن هواداران استفاده نمایند؛ زیرا تمایل بیشتر هواداران برای تماشای مسابقات بر منابع مختلف درآمدی نظیر بلیط‌فروشی، حق پخش بازی‌ها، تبلیغات و حمایت مالی تأثیر بسزایی خواهد داشت. از این رو، بدیهی است که لیگ‌های ورزشی‌ای که هواداران بیشتری را جذب نمایند، پتانسیل درآمدزایی بالاتری خواهند داشت (الهی و همکاران، ۲۰۱۳). از جمله عواملی که موجب جذب هوادار و نیز جذابیت لیگ‌های ورزشی می‌گردد، این است که هواداران قادر به پیش‌بینی نتیجه مسابقه پیش رو نباشند. به عبارتی دیگر، در پیش‌بینی نتیجه، عدم قطعیت وجود داشته باشد. از این رو، برای دست یافتن به این مهم، مقوله‌ای به نام تعادل رقابتی مطرح می‌گردد. ژیمانسکی^۱ (۲۰۰۱) «تعادل رقابتی» را به پیش‌بینی هواداران درباره این‌که کدام تیم برنده خواهد شد، اطلاق می‌کند. به بیان دیگر، در رقابت کاملاً متعادل، هر شرکت‌کننده با شانس برابر بازی را شروع می‌کند. بنابراین، در مجموع، نتیجه نهایی رقابت قابل پیش‌بینی نخواهد بود (الهی و همکاران، ۲۰۱۳).

تعادل رقابتی از طریق ایجاد سیاست‌ها و تخصیص منابع، برای ایجاد محیطی که تیم‌ها شانس نسبتاً برابری برای موفقیت در مسابقات داشته باشند، به دست می‌آید (ساندرسون و زیگفرید^۲، ۲۰۰۳). این فرضیه ادعا می‌کند که بدون سیاست‌های کاری محدودکننده، تیم‌هایی که بیشترین پول را دارند، بهترین بازیکنان را به دست می‌آورند و بیشترین بازی‌ها را می‌برند. موفقیت‌های پی‌درپی می‌تواند بازی‌ها را برای طرفداران قابل پیش‌بینی کند و این امر خود موجب کاهش لذت و علاقه آن‌ها می‌گردد (وانگ^۳ و همکاران، ۲۰۱۴). از این رو، بسیاری از لیگ‌های حرفه‌ای از سیاست‌های تعادل رقابتی به منظور افزایش جمعیت تماشاگران و درآمدهای لیگ بهره می‌برند. این سیاست‌ها بر اساس سطوح متفاوت است. به عنوان مثال، در سطوح حرفه‌ای، سیاست‌ها می‌تواند شامل تقسیم درآمد، سقف حقوق، مالیات و ... باشد. درحالی‌که سیاست‌های ورزشی دانشگاهی محدودیت‌های بورسیه و محدودیت‌های انتقال را دربرمی‌گیرد، در ورزش‌های غیرحرفه‌ای نیز، محدودیت‌های سنی، جغرافیایی و وزنی هستند که به تعادل رقابتی کمک می‌کنند (بئو و همکاران^۴، ۲۰۱۹).

در ارتباط با این موضوع، تحقیقات متعددی صورت پذیرفته است. رسولی و همکاران (۲۰۱۳) و ولی و احمدی (۲۰۱۵) تعادل رقابتی فوتبال ایران مورد مطالعه قرار دادند. بروجردی و همکاران (۲۰۱۳) تعادل رقابتی میان لیگ‌های بسکتبال پرتغال، ایتالیا، ترکیه، جمهوری چک، اسلوانی، روسیه، یونان، فرانسه و آلمان را در سال ۲۰۱۱-۲۰۱۲ بررسی کردند و به این نتیجه رسیدند که

1. Szymanski
2. Sanderson, A. R. & Siegfried, J. J.
3. Wang, H.
4. Beau, F.

لیگ‌های اسلوونی و روسیه بالاترین تعادل و لیگ آلمان کمترین تعادل را در بین لیگ‌های مورد بررسی به خود اختصاص داده‌اند. جونگیچ^۱ (۲۰۱۵) با بررسی تعادل رقابتی در لیگ بسکتبال کره جنوبی، به این نتیجه رسید که معرفی بازیکنان خارجی نه تنها سطح ورزش بسکتبال، بلکه تعادل رقابتی لیگ را بهبود می‌بخشد. کرینگستاد^۲ (۲۰۲۱) به بررسی تفاوت‌های سیستماتیک در تعادل رقابتی میان جنسیت‌ها در بین لیگ‌های ورزشی پرداخته است و به این نتیجه رسیده است که انجمن ملی بسکتبال زنان (WNBA) متعادل‌تر از NBA است. پلاملی^۳ و همکاران (۲۰۲۳) میزان تعادل رقابتی را در پنج لیگ برتر فوتبال آسیا، نسبتاً ثابت گزارش کرده‌اند. موندال^۴ (۲۰۲۳) نیز در ارتباط با پنج لیگ برتر فوتبال زنان در اروپا به نتایج یکسانی دست یافت. اسکله^۵ (۲۰۲۲) به این نتیجه رسید که علاوه بر عواملی چون تقسیم درآمد (نابرابری درآمد کشورها)، تفاوت در قدرت جذب، پول جوایز، بازار استعداد و قالب مسابقات ورزشی، عوامل جدیدی همچون آب و هوا، قدرت اقتصادی کشورها، سنت، زمان‌بندی، تعداد باشگاه‌ها، مقررات مالی و عملکرد بین‌المللی نیز تأثیرگذار است. از این رو، توجه به مسأله متعادل‌سازی لیگ‌ها، تخصیص سیاست‌های تعادل رقابتی و حمایت‌های همه‌جانبه از باشگاه‌هایی که در این لیگ‌ها حضور دارند، حائز اهمیت می‌باشد.

همان‌طور که بیان شد، تعادل رقابتی به توانایی لیگ‌ها در حفظ جذابیت و غیرقابل پیش‌بینی بودن نتایج مسابقات اشاره دارد. در واقع، هرچه سطح تعادل رقابتی بالاتر باشد، هواداران بیشتر به تماشای بازی‌ها جذب می‌شوند و علاقه‌مندی‌شان به لیگ حفظ می‌شود، زیرا احتمال موفقیت تیم‌ها در مسابقات به طور برابر خواهد بود. در بسکتبال ایران، گرچه لیگ پیشرفت‌هایی داشته است، اما کمبودهایی در جهت تعادل رقابتی وجود دارد که می‌تواند به عدم جذابیت لیگ، کاهش مشارکت هواداران و در نهایت، کاهش سودآوری لیگ و باشگاه‌ها منجر شود. در نتیجه، مسأله اصلی این تحقیق، بررسی وضعیت تعادل رقابتی در لیگ برتر بسکتبال ایران و تحلیل آن طی ده سال گذشته (۱۳۹۱-۱۴۰۱) است. نتایج تحقیق حاضر می‌تواند در مواردی مؤثر باشند که عبارتند از: الف- شناسایی سطح تعادل رقابتی در لیگ (این تحقیق امکان شناسایی وضعیت فعلی تعادل رقابتی لیگ برتر بسکتبال ایران را فراهم می‌کند و نشان می‌دهد که در کدام بازه‌های زمانی، لیگ از تعادل بهتری برخوردار بوده است)، ب- تدوین سیاست‌های پیشنهادی (با شناخت عمیق‌تر وضعیت تعادل رقابتی، این تحقیق به تصمیم‌گیران و سیاست‌گذاران ورزشی کمک می‌کند تا سیاست‌ها و راهکارهایی برای افزایش تعادل و جذابیت لیگ تدوین کنند)، ج- ارتقاء تجربه هواداران (با بهبود تعادل رقابتی، بازی‌ها برای هواداران غیرقابل پیش‌بینی‌تر و جذاب‌تر خواهد شد که در نتیجه می‌تواند به افزایش تعداد هواداران، بالا رفتن درآمد باشگاه‌ها و در نهایت توسعه پایدار بسکتبال در کشور منجر شود).

1. Jungić, S.
2. Kringstad, M.
3. Plumley, D.
4. Mondal, S.
5. Scelles, N.

روش تحقیق

هدف این پژوهش، توصیف یک پدیده تعادل رقابتی در لیگ برتر بسکتبال ایران است. از این رو، پژوهش حاضر از نوع تحلیلی-توصیفی می‌باشد. داده‌های مورد استفاده در این پژوهش، از بخش سوپرلیگ بسکتبال ایران در سایت رسمی فدراسیون بسکتبال آسیا استخراج شده است. داده‌های پژوهش، شامل نام تیم‌های شرکت‌کننده در هر فصل، امتیاز و رتبه کسب شده توسط هر یک از تیم‌ها برای ده سال اخیر (از سال ۱۳۹۱ تا ۱۴۰۱) می‌باشد. بر این اساس، تمامی تیم‌های حاضر در این مسابقات، به عنوان نمونه تحقیق در نظر گرفته شده‌اند. در پژوهش حاضر، از مدل و فرمول نسبت تمرکز پنج بنگاه (C5) و شاخص تعادل رقابتی (C5ICB)، شاخص هرفیندال-هیرشمن (HHI) و شاخص تعادل رقابتی هرفیندال (HICB) و سهم همه بردها (یا امتیازات) در یک فصل (HHIC) به عنوان ابزار پژوهش مورد استفاده قرار گرفته‌اند. روایی و پایایی این ابزارها، در پژوهش‌های گذشته به تأیید رسیده است و بارها مورد استفاده قرار گرفته‌اند.

نسبت تمرکز پنج بنگاه (C5) و شاخص تعادل رقابتی (C5ICB)

در یک صنعت، نسبت تمرکز پنج بنگاه، میزان تسلط پنج بنگاه بزرگ بر یک صنعت را اندازه‌گیری می‌کند. این شاخص هنگامی که در زمینه ورزش بکار گرفته می‌شود، نابرابری میان پنج باشگاه برتر و مابقی لیگ را اندازه‌گیری می‌کند و با استفاده از فرمول زیر محاسبه می‌شود (راکی، ۲۰۱۹):

$$C5 = \frac{\text{مجموع امتیازات کسب شده توسط پنج باشگاه برتر}}{\text{مجموع امتیازات کسب شده توسط تمامی باشگاه‌ها}} = \sum_{i=1}^5 s_i$$

در این فرمول، s_i امتیاز کسب شده توسط باشگاه i ام است.

این شاخص، تابعی از تعداد باشگاه‌ها در یک لیگ می‌باشد که به بررسی میزان نابرابری میان ۵ باشگاه برتر لیگ و مابقی تیم‌ها می‌پردازد. به عبارتی، افزایش مقدار این شاخص، منعکس‌کننده کاهش تعادل رقابتی و افزایش تسلط پنج باشگاه برتر لیگ است. در این روش، برای این‌که بتوان به بررسی تعادل رقابتی در دوره‌های مختلف که لیگ از لحاظ تعداد تیم‌ها متفاوت است، پرداخت، باید نسبت C5 را با یک رقم ایده‌آل که در یک لیگ کاملاً متعادل به دست می‌آید، مقایسه کرد. از این رو، با این تنظیم، شاخص تعادل رقابتی (C5ICB) که به تعداد تیم‌ها حساسیت ندارد، به صورت زیر ارائه می‌گردد (در این فرمول، N بیانگر تعداد تیم‌های لیگ است) (راکی، ۲۰۱۹).

$$C5ICB = \left(\frac{C5}{5}\right) * 100$$

شاخص هرfindahl-هیرشمن^۱ (HHI) و شاخص تعادل رقابتی هرfindahl (HHCB) شاخص هرfindahl-هیرشمن (HHI) شاخص تمرکزی است که از اطلاعات مربوط به تمامی بنگاه‌های صنعت برای اندازه‌گیری میزان انحصار و قدرت بازار استفاده می‌کند. این شاخص عبارت است از مجموع توان دوم سهم بازار تمامی بنگاه‌های صنعت (اوانز^۲، ۲۰۱۴).

$$HHI = \sum_{i=1}^n (S_i)^2$$

در این فرمول، S_i سهم بازار بنگاه i ام و n تعداد بنگاه‌های حاضر در صنعت مورد نظر است. این معیار صنعتی دارای محدوده مقادیر $\frac{1}{n}$ تا ۱ می‌باشد. به عبارتی دیگر، چنانچه تمامی بنگاه‌های حاضر در صنعت، سهم بازار برابری داشته باشند، مقدار این معیار برابر با $\frac{1}{n}$ ام و چنانچه صنعت مورد نظر در انحصار یک شرکت واحد باشد، مقدار ۱ حاصل می‌گردد (اوانز، ۲۰۱۴). مشکل ذاتی این معیار این است که اگر برای مقایسه بین صنایع استفاده شود، به تعداد بنگاه‌ها در یک صنعت وابسته است. به عبارتی دیگر، صنعتی با تعداد بنگاه‌های بیشتر نسبت به صنعتی با بنگاه‌های کمتر (همچنین با سهام مساوی) ارزش کمتری برای این معیار تولید می‌کند (اوانز، ۲۰۱۴). از این رو، مقدار نرمال شده این معیار (HHI^*) با حداقل مقدار صفر و حداکثر مقدار یک به دست می‌آید:

$$HHI^* = \frac{HHI - \left(\frac{1}{n}\right)}{1 - \left(\frac{1}{n}\right)}$$

در این فرمول، $HHI = \sum_{i=1}^n (S_i)^2$ و S_i سهم بازار بنگاه i ام و n تعداد بنگاه‌های حاضر در صنعت مورد نظر است.

در همین راستا، با جایگزینی عبارت «بنگاه» با «تیم» و نیز، «سهم بازار یک بنگاه» با «مجموع سهم امتیازات هر باشگاه در یک فصل»، می‌توان از شاخص HHI به عنوان معیاری برای اندازه‌گیری تعادل رقابتی لیگ‌های ورزشی بصورت زیر بهره جست:

$$HHIC = \sum_{i=1}^n (S_i)^2$$

در این فرمول، S_i مجموع سهم امتیازات باشگاه i ام در یک فصل و n تعداد تیم‌های حاضر در لیگ می‌باشد (اوانز، ۲۰۱۴).

سهم همه بردها (یا امتیازات) در یک فصل ($HHIC$)

1. Herfindahl -Hirschman Index
2. Ewans

در این بخش، اندازه ($HHIC$) به صورت زیر محاسبه می‌شود:

$$HHIC = \sum_{i=1}^n \left(\frac{w_i}{\sum_{i=1}^n w_i} \right)^2$$

در این فرمول، w_i تعداد پیروزی‌های (امتیازات) تیم i ام و n تعداد تیم‌های حاضر در لیگ می‌باشد. این معیار دارای حداقل مقدار $\frac{1}{n}$ ام و حداکثر مقدار $\frac{2(2n-1)}{3n(n-1)}$ می‌باشد. قابل ذکر است که حداکثر ارزش برای این شاخص، زمانی رخ می‌دهد که تیم برتر در تمام بازی‌های خود برنده شود، تیم دوم نیز تمام بازی‌های دیگر خود را برنده شود و به همین ترتیب، به عنوان مثال، برای لیگی با ۲۰ تیم، مقدار کمینه برابر ۰,۰۵ و مقدار بیشینه برابر ۰,۰۶۸ می‌باشد. هر گونه افزایش در تعداد تیم‌های حاضر در لیگ، موجب کاهش مقدار کران بالا و پایین معیار مذکور می‌شود. به عبارتی، با تغییر تعداد تیم‌ها از ۲۰ به ۲۲، کاهش غیر محسوس ۰,۰۰۱۸ در محدوده‌های اندازه‌گیری شده ایجاد می‌گردد (اوانز، ۲۰۱۴).

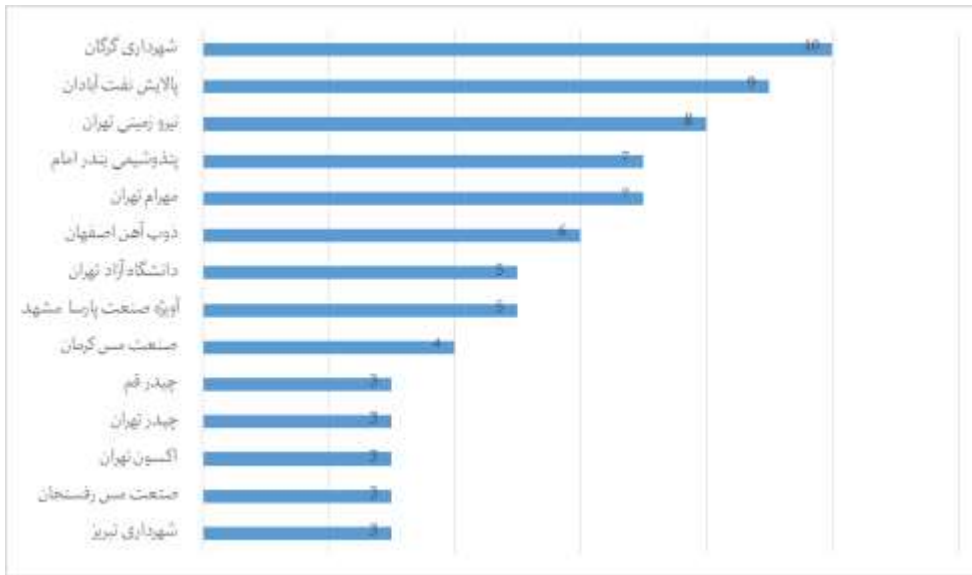
میچی و اوتون^۱ (۲۰۰۴) خاطر نشان کردند که شاخص هرفیندال به تغییرات در تعداد تیم‌ها حساس است. از این رو، به منظور مقایسه لیگ‌هایی با تعداد تیم‌های مختلف، این معیار را به شاخص تعادل رقابتی هرفیندال ($HICB$) تبدیل کردند. این شاخص مطابق فرمول زیر بدست می‌آید:

$$HICB = \left(\frac{\sum_{i=1}^n s_i^2}{\frac{1}{n}} \right) * 100$$

در این فرمول، s_i سهم امتیازات تیم i ام و n تعداد تیم‌های حاضر در لیگ می‌باشد. مقدار این شاخص برای لیگ کاملاً متعادل با هر اندازه، دارای مقدار ۱۰۰ می‌باشد. از این رو، هرچه مقدار شاخص به ۱۰۰ نزدیک‌تر باشد، لیگ از لحاظ تعادل رقابتی در وضعیت بهتری قرار دارد.

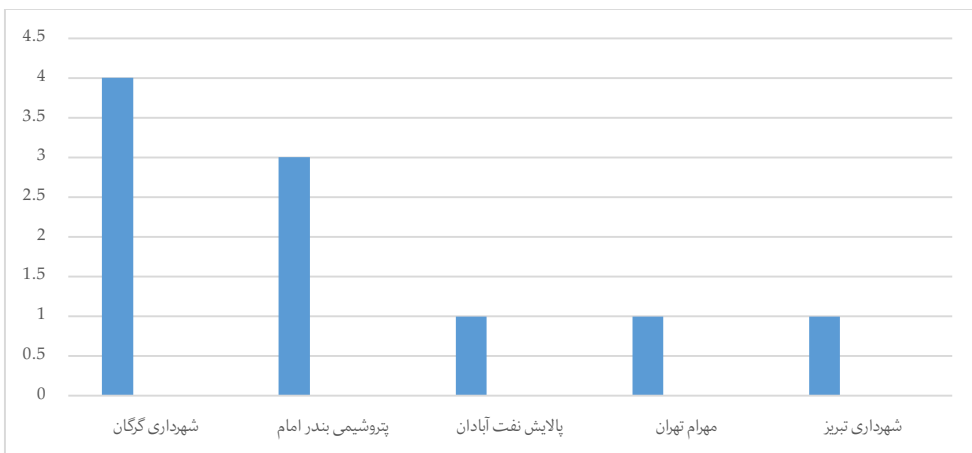
نتایج تحقیق

بر مبنای نتایج، شهرداری گرگان، پالایش نفت آبادان و نیروی زمینی تهران به ترتیب با ۱۰، ۹ و ۸ بار، بیشترین تعداد حضور را در مسابقات سوپرلیگ بسکتبال ایران در ده سال اخیر داشته‌اند. شکل زیر، معرف تیم‌هایی است که حداقل ۳ و حداکثر ۱۰ بار در لیگ برتر بسکتبال ایران از سال ۱۳۹۱ تا ۱۴۰۱ شرکت کرده‌اند. از این رو، از ذکر نام تیم‌هایی که ۱ یا ۲ بار در لیگ برتر شرکت داشته‌اند، خودداری شده است.

شکل ۱. بیشترین تعداد حضور تیم‌ها در لیگ برتر بسکتبال ایران از سال ۱۳۹۱ تا ۱۴۰۱

شکل ۲ بیانگر تعداد قهرمانی‌های کسب شده توسط تیم‌ها از سال ۱۳۹۱ تا ۱۴۰۱ می‌باشد. بر این اساس، تیم شهرداری گرگان با ۴ جام، دارای بیشترین قهرمانی در سال‌های اخیر می‌باشد.

شکل ۲. تعداد قهرمانی‌های کسب شده توسط تیم‌ها از سال ۱۳۹۱ تا ۱۴۰۱

در این بخش، شاخص‌های اقتصادی C5 و C5ICB محاسبه شده‌اند. جدول زیر، مقادیر محاسبه شده برای شاخص‌های C5 و C5ICB را برای لیگ‌های ۱۳۹۱ تا ۱۴۰۱ نشان می‌دهد. همانگونه که در این جدول مشاهده می‌گردد، تعداد تیم‌ها در طی این ده سال متفاوت است. از این رو، برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از شاخص C5ICB استفاده می‌گردد.

جدول ۱. مقادیر شاخص C5 و C5ICB برای ده سال اخیر لیگ برتر بسکتبال ایران

C5ICB	C5	تعداد تیمها Teams	فصل Season	ردیف Num
۱۱۸,۱۸۱۸	۰,۴۹۲۴۲۴	۱۲	۱۳۹۲-۱۳۹۳	۱
۱۱۳,۳۳۳۳	۰,۶۲۹۶۳	۹	۱۳۹۳-۱۳۹۴	۲
۱۱۲,۷۷۷۸	۰,۶۲۶۵۴۳	۹	۱۳۹۴-۱۳۹۵	۳
۱۱۴,۴۹۸۱	۰,۵۷۲۴۹۱	۱۰	۱۳۹۵-۱۳۹۶	۴
۱۱۳,۳۳۳۳	۰,۶۲۹۶۳	۹	۱۳۹۶-۱۳۹۷	۵
۱۱۵,۸۳۳۳	۰,۶۴۳۵۱۹	۹	۱۳۹۷-۱۳۹۸	۶
۱۱۹,۳۹۹۱	۰,۴۵۹۲۲۷	۱۳	۱۳۹۸-۱۳۹۹	۷
۱۲۳,۸۵۷۱	۰,۳۸۳۹۲۹	۱۶	۱۳۹۹-۱۴۰۰	۸
۱۲۲,۲۵۴۷	۰,۳۸۴۰۴۶	۱۶	۱۴۰۰-۱۴۰۱	۹
۱۱۵,۷۱۴۳	۰,۴۸۲۱۴۳	۱۲	۱۴۰۱-۱۴۰۲	۱۰

مقادیر جدول ۱، نشان دهنده شاخص C5 محاسبه شده برای ده سال اخیر سوپر لیگ بسکتبال ایران می باشد. همانگونه که از ارقام بدست آمده مشخص است، لیگ ۱۳۹۹-۱۴۰۰ در بهترین و مطلوبترین وضعیت تعادل رقابتی قرار دارد و به تبع، لیگ ۱۳۹۷-۱۳۹۸ نامتعادلترین لیگ از نقطه نظر شاخص C5 می باشد. همچنین جدول ۱، مقدار شاخص C5ICB را برای طول ده فصل رقابت های سوپر لیگ بسکتبال ایران نشان می دهد. همانطور که مشخص است، لیگ ۱۳۹۹-۱۴۰۰ نامتعادلترین لیگ و لیگ ۱۳۹۴-۱۳۹۵ از نقطه نظر شاخص C5ICB، متعادلترین لیگ می باشد.

محاسبه شاخص HHI و HICB

در این قسمت نیز، شاخص های HHI و HICB به منظور تعیین وضعیت تعادل رقابتی سوپر لیگ بسکتبال ایران محاسبه می گردد. جدول زیر، مقادیر محاسبه شده برای شاخص های HHI و HICB را برای لیگ برتر بسکتبال ایران در طی سال های ۱۳۹۱ تا ۱۴۰۱ نشان می دهد.

جدول ۲. مقادیر شاخص های HHI و HICB برای ده سال اخیر لیگ برتر بسکتبال ایران

HICB	HHI	تعداد تیمها Teams	فصل Season	ردیف Num
۱۰۳,۱۳۷۴	۰,۰۸۵۹۴۸	۱۲	۱۳۹۲-۱۳۹۳	۱
۱۰۳,۲۴۰۷	۰,۱۱۴۷۱۲	۹	۱۳۹۳-۱۳۹۴	۲
۱۰۲,۶۹۲	۰,۱۱۴۱۰۲	۹	۱۳۹۴-۱۳۹۵	۳
۱۰۳,۲۷۳۹	۰,۱۰۳۲۷۴	۱۰	۱۳۹۵-۱۳۹۶	۴
۱۰۳,۰۴۷۸	۰,۱۱۴۴۹۸	۹	۱۳۹۶-۱۳۹۷	۵
۱۰۳,۸۵۸	۰,۱۱۵۳۹۸	۹	۱۳۹۷-۱۳۹۸	۶
۱۰۳,۴۳۴۴	۰,۰۷۹۵۶۵	۱۳	۱۳۹۸-۱۳۹۹	۷

۱۰۳,۸۸۳۲	۰,۰۶۴۹۲۷	۱۶	۱۳۹۹-۱۴۰۰	۸
۱۰۳,۳۵۳۸	۰,۰۶۴۵۹۶	۱۶	۱۴۰۰-۱۴۰۱	۹
۱۰۲,۸۹۴۶	۰,۰۸۵۷۴۶	۱۲	۱۴۰۱-۱۴۰۲	۱۰

جدول ۲، مربوط به محاسبه شاخص HHI برای سال‌های ۱۳۹۱-۱۴۰۱ سوپر لیگ بسکتبال ایران می‌باشد. بر مبنای این جدول، لیگ ۱۴۰۰-۱۴۰۱ در بهترین و مطلوب‌ترین وضعیت تعادل رقابتی قرار دارد و به تبع، لیگ ۱۳۹۹-۱۴۰۰ نامتعادل‌ترین لیگ از نقطه نظر شاخص HHI می‌باشد. جدول ۲ همچنین شاخص HICB محاسبه شده برای ده فصل اخیر لیگ برتر بسکتبال ایران را نشان می‌دهد. همانگونه که پیداست، لیگ ۱۳۹۵-۱۳۹۴ با کمترین مقدار بدست آمده، به عنوان متعادل‌ترین لیگ می‌باشد و لیگ ۱۳۹۹-۱۴۰۰ از نقطه نظر شاخص مذکور، نامتعادل‌ترین لیگ است.

شکل ۲. مقایسه نمودار C5ICB و HICB در طی ۱۰ سال

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف تحلیل وضعیت تعادل رقابتی در لیگ برتر بسکتبال ایران طی یک دهه اخیر (۱۳۹۱-۱۴۰۱) انجام شد. در این تحقیق، از شاخص‌های مختلفی نظیر C5, C5ICB, HHI و HICB برای اندازه‌گیری تعادل رقابتی استفاده شد که به بررسی توزیع قدرت و رقابت‌پذیری تیم‌ها در طول این دوره زمانی می‌پردازد. نتایج بدست آمده، نشان‌دهنده تفاوت‌های چشمگیر در سطح تعادل رقابتی در سال‌های مختلف است، به طوری که لیگ در برخی سال‌ها وضعیت نامتعادل و در برخی دیگر وضعیت مطلوبی را تجربه کرده است.

نتایج این تحقیق نشان داد که شهرداری گرگان، پالایش نفت آبادان و نیروی زمینی تهران به ترتیب به ۱۰، ۹ و ۸ بار، بیشترین تعداد حضور را در مسابقات سوپر لیگ بسکتبال ایران در ده سال اخیر داشته‌اند. همچنین، پتروشیمی بندر امام، شهرداری گرگان و پالایش نفت آبادان به ترتیب با ۷، ۵ و ۵ عنوان کسب‌شده در سال‌های ۱۳۹۱ تا ۱۴۰۱، پیشتاز می‌باشند. این نتایج نشان‌دهنده توانمندی و ثبات عملکرد این باشگاه‌ها در رقابت‌های لیگ برتر است که ممکن است به دلیل بودجه بالاتر، جذب بازیکنان باکیفیت و مدیریت مناسب باشد. این عوامل به نوبه خود می‌توانند بر تعادل رقابتی لیگ تأثیرگذار باشند.

همچنین، بیشترین مقدار شاخص C5 مربوط به سال ۱۳۹۷ (با حضور ۹ تیم) و کمترین مقدار آن مربوط به سال ۱۴۰۰ (با حضور ۱۶ تیم) می‌باشد. به نظر می‌رسد که شاخص C5، معیار مناسبی برای بررسی میزان نابرابری میان ۵ باشگاه برتر لیگ و سایر تیم‌ها باشد. با این حال، برای بررسی تعادل رقابتی در دوره‌های مختلف که لیگ از لحاظ تعداد تیم‌ها متفاوت است، این شاخص ممکن است مناسب نباشد. به عنوان مثال، اعداد بدست آمده برای تعادل رقابتی در میان سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۷ که ۹ تیم در مسابقات شرکت داشتند، مقادیری نزدیک به یکدیگر است، در حالی که در سال‌های ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰ که تعداد تیم‌ها به ۱۶ تیم رسیده است، مقدار این شاخص به کمترین مقدار خود رسیده است. بنابراین، برای بررسی روند تعادل رقابتی ۱۰ سال اخیر لیگ برتر بسکتبال ایران، شاخص C5ICB معیار مورد نظر برای تجزیه و تحلیل وضعیت لیگ بود.

بر اساس نمودار مربوط به شاخص C5ICB، تعادل رقابتی در سال‌های ۱۳۹۵ تا ۱۳۹۴ نسبت به سایر دوره‌ها در وضعیت بهتری قرار داشته و در سال ۱۴۰۰ تا ۱۳۹۹ در بدترین وضعیت خود می‌باشد که این مسئله نشان‌دهنده آن است که لیگ برتر از سال ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۳ روندی افزایشی داشته که این خود منجر به کاهش تعادل رقابتی در این سال‌ها گردیده است. همچنین، با کاهش مقدار این شاخص، وضعیت تعادل رقابتی از سال ۱۳۹۵ تا ۱۳۹۸ بهبود یافته است. در نهایت نیز، از سال ۱۳۹۹ تا ۱۴۰۱ روند نمودار با سیر نزولی همراه بوده که این امر خود، منجر به بهبود وضعیت تعادل رقابتی گردیده است.

کرنیستاد و همکاران^۱ (۲۰۲۱) در پژوهشی که از شاخص C5 استفاده کردند، به نتایج مشابهی دست یافتند و نشان دادند که سطح تعادل رقابتی در بسکتبال در برخی سال‌ها بسیار بالا و در برخی سال‌های دیگر، پایین می‌باشد. جونگیچ و همکاران^۲ (۲۰۱۹) نیز بیان کردند که سیاست افزایش تیم‌ها، تعادل رقابتی درون فصل را بهبود نمی‌بخشد، اما منجر به بهبود رده‌بندی نهایی این تیم‌ها خواهد شد. بنابراین، براساس نمودار مربوط به شاخص C5ICB، تعادل رقابتی در سال‌های ۱۳۹۴ و ۱۳۹۷ نسبت به سایر دوره‌ها، در وضعیت بهتری قرار داشته و در سال‌های ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰ در بدترین وضعیت خود می‌باشد.

1. Kringstad, M.

2. Jungić, S.

در تحلیل نتایج HHI، همان‌گونه که مشخص است، بیشترین مقدار این شاخص مربوط به سال ۱۳۹۷ (با حضور ۹ تیم) و کم‌ترین مقدار آن، مربوط به سال ۱۴۰۰ (با حضور ۱۶ تیم) می‌باشد. شمای کلی این نتایج حاکی از آن است که تعادل رقابتی لیگ برتر بسکتبال ایران در طی ده سال اخیر بهبود یافته است. لیگ ۹۵-۱۳۹۴ با کمترین مقدار بدست آمده، به عنوان متعادل‌ترین لیگ محسوب می‌شود که دلیل آن، تعداد کم تیم‌های شرکت‌کننده در لیگ است. همچنین لیگ ۱۴۰۰-۱۳۹۹، از نقطه نظر شاخص مذکور، نامتعادل‌ترین لیگ است و دلیل آن، تعداد بیشتر تیم‌های شرکت‌کننده در لیگ می‌باشد. در نهایت، بر مبنای هر دو نمودار، می‌توان بیان کرد که روند تعادل رقابتی لیگ برتر بسکتبال ایران در طی سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۴۰۱ رو به بهبود است.

نکته‌ای که در تحلیل روند باشگاه‌های لیگ برتر برهم‌زننده تعادل رقابتی مهم می‌باشد، این است که براساس نتایج، پتروشیمی بندر امام، شهرداری گرگان و پالایش نفت آبادان به ترتیب با ۷، ۵ و ۵ عنوان کسب شده در سال‌های ۱۳۹۱ تا ۱۴۰۱ پیشتاز می‌باشند. براساس نتایج، دلیل اصلی قهرمانی این تیم‌ها، بودجه بیشتر و استفاده از بازیکنان ملی‌پوش بیشتر در تیم‌های خود بوده است که از جمله عوامل مهم در برهم زدن تعادل رقابتی در لیگ برتر بسکتبال به شمار می‌روند.

از طرف دیگر، همانند شاخص C5، مقادیر محاسبه شده در لیگ‌هایی با تیم‌های کمتر، منجر به ارزش بیش از حد تعادل رقابتی در مقایسه با لیگ‌هایی با تیم‌های بیشتر می‌شود. بنابراین، تفسیر روند شاخص HHI باید در محدوده‌هایی که تعداد تیم‌ها از نظر اندازه با یکدیگر برابرند، صورت پذیرد؛ زیرا همان‌طور که بیان گردید، این شاخص نسبت به تغییر تعداد تیم‌ها حساس می‌باشد. از این رو، در این قسمت، معیار مورد استناد برای تجزیه و تحلیل وضعیت تعادل رقابتی لیگ برتر بسکتبال، شاخص HICB است که یک معیار معتبر برای مقایسه میان لیگ‌ها با اندازه‌های مختلف می‌باشد.

براساس نمودار مربوط به شاخص HICB، تعادل رقابتی در سال ۹۵-۱۳۹۴ نسبت به سایر دوره‌ها، در وضعیت بهتری قرار دارد و در سال‌های ۱۴۰۰-۱۳۹۹ در بدترین وضعیت خود می‌باشد. بر مبنای منحنی HICB، می‌توان مشاهده کرد که وضعیت تعادل رقابتی بسکتبال برتر ایران در طی سال‌های ۱۴۰۱-۱۳۹۱ با بهبود همراه بوده است.

نهایتاً، تحلیل شکل ۳، موضوع جدیدی را نمایان می‌کند. در این شکل، نمودار HICB روند تقریباً متعادلی را نشان می‌دهد، اما نمودار C5ICB تغییرات شدیدی را در بین سال‌های ۱۴۰۰-۱۳۹۷ نشان می‌دهد. با توجه به این‌که نمودار C5ICB قدرت و تفاوت امتیاز ۵ تیم اول را نسبت به سایر تیم‌ها می‌سنجد، می‌توان نتیجه گرفت که در ۴ سال مذکور، قدرت ۵ تیم اول جدول به شدت زیاد شده و سطح خود را نسبت به سایر تیم‌ها بالاتر برده‌اند که این روند منجر به برهم خوردن شدید تعادل لیگ شده است.

نامتعادل بودن مسابقات لیگ بسکتبال در ایران در جهت مخالف جذب هواداران قرار دارد. اگر در یک لیگ، تعادل رقابتی خیلی کم باشد، تیم‌هایی که در نیمه پایینی جدول هستند، در درازمدت طرفداران خود را از دست می‌دهند. اگر تیم‌های بازنده طرفدارانشان را از دست دهند، تیم‌های

برنده هم از این فرآیند متضرر می‌شوند. اساساً افزایش علاقه طرفداران، رویکرد مثبتی است و موجب افزایش کسب درآمد می‌شود. با این‌که هواداران مایلند تیم مورد علاقه‌شان همه بازی‌هایش را ببرد، اما حتی آن‌ها هم طرفدار بازی زیبا و فشرده هستند و افزایش تعادل رقابتی را ترجیح می‌دهند. در حالت کلی، می‌توان بیان کرد که لیگ‌های ورزشی برای بقا و شکوفایی، نیازمند درجه خاصی از تعادل رقابتی می‌باشند. در واقع، نبود عدم اطمینان در مورد نتایج مسابقات (چه انفرادی و یا لیگ قهرمانی)، نه تنها سبب می‌شود که این لیگ‌ها قابل پیش‌بینی و خسته‌کننده شوند، بلکه موجب می‌گردد که تعداد تماشاگران به حداکثر نرسد و در درازمدت، لیگ‌های ورزشی با خطر از دست دادن تماشاگر مواجه شوند. از دیگر مشکلات لیگ‌های نامتعادل نیز، می‌توان به خطر ورشکستگی باشگاه‌ها، عقب‌ماندگی آنها و ایجاد شکاف‌های زیاد درآمدی در داخل و میان لیگ‌ها اشاره نمود. بنابراین، توجه به مسأله تعادل‌سازی لیگ‌ها، تخصیص سیاست‌های تعادل رقابتی و حمایت‌های همه جانبه از باشگاه‌هایی که از لحاظ مالی و امکاناتی در وضعیت ضعیف‌تری قرار دارند، ضروری به نظر می‌رسد؛ زیرا به‌کارگیری این سیاست‌ها و حمایت‌ها موجب افزایش قدرت این تیم‌ها می‌گردد و لیگ‌های ورزشی پویاتری حاصل می‌شود و به تبع آن نیز، صنعت ورزش (بسکتبال) نهایت بهره اقتصادی را از این وضعیت خواهد برد.

با توجه به نتایج به‌دست‌آمده از این پژوهش که وضعیت تعادل رقابتی در لیگ برتر بسکتبال ایران را در دوره زمانی ۱۳۹۱ تا ۱۴۰۱ بررسی کرده است، مشخص شد که تعادل رقابتی نه تنها بر جذابیت و تماشاگرپسندی لیگ تأثیر می‌گذارد، بلکه در تعیین پایداری و موفقیت بلندمدت آن نیز نقشی اساسی دارد. در این راستا، این تحقیق به شناسایی تعادل رقابتی لیگ بسکتبال ایران پرداخته و پیشنهاداتی برای بهبود آن ارائه کرده است که در ادامه به تفصیل بیان می‌شوند.

یکی از مهم‌ترین عوامل در تعادل رقابتی لیگ‌های ورزشی، توزیع منصفانه منابع مالی است. در لیگ بسکتبال ایران، مشاهده شده است که فاصله مالی میان تیم‌های برتر و تیم‌های ضعیف‌تر موجب می‌شود که رقابت‌ها به طور طبیعی ناعادلانه باشند. برای کاهش این فاصله، ضروری است که منابع مالی به گونه‌ای توزیع شوند که تیم‌هایی که با مشکلات مالی دست‌وپنجه نرم می‌کنند نیز بتوانند در تقویت کادر فنی و جذب بازیکنان باکیفیت سرمایه‌گذاری کنند. این تخصیص می‌تواند به بهبود سطح کیفی تیم‌ها و ارتقاء رقابت‌پذیری لیگ کمک کند. همچنین، یکی از مهم‌ترین مشکلات در لیگ‌های ورزشی، تمرکز قدرت در دست چند تیم خاص است که می‌تواند باعث کاهش جذابیت رقابت‌ها شود. برای جلوگیری از انحصار بازیکنان در تیم‌های خاص، باید سیستمی طراحی شود که انتقال بازیکنان میان تیم‌ها به صورت عادلانه و با رعایت مقررات مشخص انجام گیرد. این سیستم باید شامل محدودیت‌هایی برای تیم‌ها در جذب بازیکنان برجسته و استفاده از قیمت‌گذاری مناسب برای بازیکنان باشد تا این فرآیند موجب رقابت سالم و توزیع متوازن بازیکنان در لیگ شود. در این راستا، ضرورت دارد تدوین برنامه‌های سقف قرارداد بازیکنان لیگ و یا تعیین حداکثر بودجه خرید سالانه بازیکنان برای باشگاه‌ها در نظر گرفته شود. یکی از بهترین استراتژی‌هایی که سازمان لیگ می‌تواند در نظر بگیرد، کمک به استعدادیابی و بازیکن‌پروری به ویژه در تیم‌های ضعیف‌تر می‌باشد.

شناسایی و پرورش استعداد های جوان از پایه، یکی از مهم‌ترین استراتژی‌ها برای ایجاد تعادل رقابتی در لیگ‌های ورزشی است. در لیگ بسکتبال ایران، توجه ویژه به توسعه استعدادیابی در مدارس و دانشگاه‌ها می‌تواند به تقویت تیم‌های ضعیف‌تر و بهبود سطح فنی کلی لیگ کمک کند. ایجاد زیرساخت‌های مناسب برای تربیت بازیکنان جوان، می‌تواند در بلندمدت موجب توسعه پایدار لیگ و ایجاد رقابت‌های سالم‌تر شود. همچنین، سازمان لیگ و فدراسیون بسکتبال می‌توانند با طراحی دوره‌ها و برنامه‌های مختلف، به تقویت بازاریابی و جذب هواداران در باشگاه‌ها، به ویژه باشگاه‌های ضعیف‌تر کمک نمایند. هواداران نقش حیاتی در موفقیت لیگ‌ها ایفا می‌کنند و جذب و حفظ هواداران برای ایجاد درآمد و جذابیت بیشتر ضروری است. باشگاه‌ها باید از استراتژی‌های بازاریابی نوین و متنوع برای جذب هواداران بهره‌برداری کنند. این استراتژی‌ها می‌توانند شامل برگزاری رویدادهای ویژه، فعالیت‌های اجتماعی و دیجیتال و همکاری با برندها و اسپانسرها باشند. همچنین، تقویت ارتباط با هواداران از طریق شبکه‌های اجتماعی و برنامه‌های طرفداری می‌تواند به حفظ و جذب تماشاگران کمک کند. در نهایت، بررسی مستمر و ارزیابی عملکرد لیگ و باشگاه‌ها در زمینه تعادل رقابتی، می‌تواند به بهبود سیاست‌های مدیریتی و تصمیم‌گیری‌های کلان یاری رساند. انجام تحقیقات و مطالعات مشابه در سال‌های آتی می‌تواند اطلاعات جدیدی را در اختیار مدیران قرار دهد تا با استفاده از این داده‌ها، سیاست‌های بهتری برای ایجاد تعادل رقابتی اتخاذ شود. نظارت مداوم بر عملکرد تیم‌ها و لیگ می‌تواند به جلوگیری از انحرافات در روند رقابت‌ها کمک کرده و به پویایی و رشد لیگ منجر شود.

به‌طورکلی، این تحقیق تأکید دارد که تعادل رقابتی یکی از ارکان‌های اصلی موفقیت و پایداری لیگ‌های ورزشی است و در لیگ بسکتبال ایران نیز این موضوع از اهمیت بالایی برخوردار است. برنامه‌ریزی برای اجرای پیشنهادات این تحقیق نه تنها به جذابیت بیشتر مسابقات می‌انجامد، بلکه موجب رشد و توسعه پایدار این ورزش در کشور خواهد شد. در نهایت، امید می‌رود این تحقیق به عنوان نقطه شروعی برای تحقیقات آینده و سیاست‌گذاری‌های بهتر در زمینه مدیریت لیگ‌های ورزشی مورد استفاده قرار گیرد.

منابع

۱. بروجردی، س. س.؛ قنبری، ت. و حسینی، ک. (۲۰۱۳). مقایسه تعادل‌های رقابتی لیگ‌های بسکتبال پرتغال، ایتالیا، ترکیه، جمهوری چک، اسلوانی، روسیه، یونان، فرانسه و آلمان. بررسی مدیریت و علوم اداری، ۲(۳)، ۲۴۳-۲۵۲.
۲. جهانی، ا.؛ محمدی، ن.؛ دوستی، م. و امیرنژاد، س. (۲۰۲۳). شناسایی عوامل مؤثر بر موفقیت بسکتبال ایران با رویکرد داده‌های بنیاد. مطالعات استراتژیک در جوانان و ورزش، ۲۱(۵۸)، ۱۰۹-۱۲۸.

۳. رسولی، س. م.؛ ساعتچیان، و. و الهی، ا. (۲۰۱۳). توزیع تعادل رقابتی در لیگ فوتبال حرفه‌ای ایران و لیگ‌های حرفه‌ای اروپا با استفاده از شاخص‌های اقتصادی تیم‌های برتر K منحنی لورنز و ضریب جینی. *بررسی مدیریت ورزشی*، ۱۰(۱۷)، ۱۷۵-۱۹۰.
۴. عسگریان ف.؛ باهنر، ن. و آمانی، س. (۲۰۱۴). تحلیل تعادل رقابتی لیگ فوتسال ایران و مقایسه آن با لیگ‌های منتخب اروپایی. *مدیریت رفتار سازمانی در مطالعات ورزشی*، ۱(۴)، ۴۵-۵۶.
۵. محمدزاده، پ. و عزیزی، ف. (۲۰۱۶). تأثیر ورزشگاه‌ها و تیم‌های ورزشی حرفه‌ای بر درآمد شغلی در ایران. *مدل‌سازی اقتصادی*، ۹(۴)، ۸۷-۱۰۲.
۶. محمدی عسگرآبادی، م.؛ عیدی، ه. و عباسی، ه. (۲۰۲۲). مطالعه کیفی استراتژی‌ها و پیامدهای توسعه اقتصاد ورزش ایران. *مطالعات معاصر در مدیریت ورزشی*. doi: 10.22084/smms.2022.23914.2825
۷. ولی، م. و احمدی، س. (۲۰۱۵). تحلیل روند تعادل رقابتی در لیگ برتر فوتبال ایران و دیگر لیگ‌های برتر آسیایی با استفاده از استانداردهایی مانند K، منحنی لورنز و ضریب جینی. *مطالعات معاصر در مدیریت ورزشی*، ۵(۹)، ۴۹-۶۰.
۸. الهی، ا. ر.؛ رسولی، م. و ساعتچیان، و. (۲۰۱۳). برآورد تعادل رقابتی در لیگ حرفه‌ای فوتبال ایران. *پژوهش در مدیریت ورزشی و رفتار حرکتی (نشریه علوم حرکتی و ورزشی)*، ۲(۱۰)، ۱۲۵-۱۴۸.
9. Beau, F., Johnson, J. E., Lower, L. M., & Wanless, E. A. (2019). Competitive balance in interscholastic basketball: An examination of policy and non-policy factors. *Journal for the Study of Sports and Athletes in Education*, 13(3), 191–213. <https://doi.org/10.1080/19357397.2019.1674592>.
10. Evans, R. (2014). A review of measures of competitive balance in the “analysis of competitive balance” literature.
11. Jungić, S., Jovanović, J., Mihajlović, M., & Simović, S. (2015). Comparative Analysis of Competitive Balance of Basketball Leagues. *Choregia*, 11(1).
12. Kringstad, M. (2021). Comparing competitive balance between genders in team sports. *European Sport Management Quarterly*, 21(5), 764-781.
13. Li, B. and Xu, X., 2021. Application of artificial intelligence in basketball sport. *Journal of Education, Health and Sport*, 11(7), pp.54-67.
14. Michie, J. and Oughton, C., 2004. *Competitive balance in football: Trends and effects* (pp. 1-38). London: The sportsnexus.
15. Mondal, S. (2023). She kicks: The state of competitive balance in the top five women’s football leagues in Europe. *Journal of Global Sport Management*, 8(1), 432-454.
16. Plumley, D., Mondal, S., Wilson, R., & Ramchandani, G. (2023). Rising stars: Competitive balance in five Asian football leagues. *Journal of Global Sport Management*, 8(1), 23-42.
17. Rascher, D.A., Maxcy, J.G. and Schwarz, A., 2021. The unique economic aspects of sports. *Journal of Global Sport Management*, 6(1), pp.111-138.

18. Roche, K. D. (2019). Competitive balance within CONCACAF: a longitudinal and comparative descriptive review of the seasons 2002/2003–2017/2018. *Managing Sport and Leisure*, 24(6), 445-460.
19. Sanderson, A.R. and Siegfried, J.J., 2003. Thinking about competitive balance. *Journal of Sports Economics*, 4(4), pp.255-279
20. Scelles, N., François, A., & Dermit-Richard, N. (2022). Determinants of competitive balance across countries: Insights from European men's football first tiers, 2006–2018. *Managing Sport and Leisure*, 27(3), 267-284.
21. Wang, X., Liang, C., & Wang, W. (2014). Balance between facilitation and competition determines spatial patterns in a plant population. *Chinese Science Bulletin*, 59, 1405-1415.

Analysing the competitive balance of the Iranian Premier Basketball League

Mehdi Rasooli ^{*1}, Mohamad Pour Kiani ², Roghayeh Zarabi ³

1) A sport marketing and commercialization faculty, sport sciences research institute of Iran

2) sport marketing and media faculty, Shahid Beheshti university (m.pourkiani46@gmail.com)

3) MA graduated, Toloue Meher institute, Qom

Abstract

The purpose of this research is to analyze the competitive balance of the Iranian Basketball Super League over a 10-year period (2012-2022). This study is descriptive in terms of its objective and research methodology. The statistical population includes data from the Super League section of the official website of the Basketball Federation of Iran, with a complete census sampling method. The data collection tools included checklists and tables for recording results. The data encompass the names of the participating teams, the points, and the ranks achieved by each team over the last ten years (2013-2023). Information was gathered using indicators such as C5ICB, the Competitive Balance Index (C5), HHI, and the HHICB index of all scores within a season. The results indicate that the league had the lowest level of competitive balance in the 2020-2021 season, while the 2015-2016 season had the highest and most favorable balance. Based on these findings, it is recommended that policies be implemented to improve competitive balance in the Iranian Basketball Super League to both enhance fan engagement and enable weaker clubs to compete effectively. Suggested measures include allocating financial resources to less privileged clubs, establishing a fair transfer system, and investing in youth talent identification and development programs. Strengthening marketing efforts and attracting more fans can further contribute to the league's popularity and profitability. Additionally, continuous evaluations of competitive balance and improvements to power-balancing programs between teams should be consistently prioritized. Overall, competitive balance will not only positively impact the quality of Iran's Basketball Super League but also play a key role in attracting audiences, enhancing the level of competition, and elevating the sport's status within the country. Focusing on these factors and fostering collaboration between clubs and the federation can lead to the sustainable development and flourishing of this sport.

Keywords: power balance, premier league, Iranian basketball, sports economy, sports marketing

